

Doc. dr. Bohuslav Gałęski: *Sociologie vesnice*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 1966, str. 110

Při řešení otázek utváření životní úrovně vesnického obyvatelstva a stírání rozdílů mezi městem a vesnicí se setkáváme vedle ekonomických otázek stále více s řadou sociologických a psychologických aspektů, které je nutno brát v úvahu. Jde zejména o pochopení určitých zvláštností, které si zachovává zemědělské obyvatelstvo jak v oblasti společenské výroby, tak uvnitř života rodiny, v oblasti nazírání na řadu společenských otázek atd. Znalost těchto problémů nám dovoluje správněji a účinněji zaměřit a využít samotných ekonomických nástrojů socialistické přestavby vesnice.

Knížka doc. Gałęského, jednoho z význačných polských agrárních sociologů a vědeckého pracovníka Ústavu sociologie vesnice PAW a Ústavu společenskoekonomické struktury vesnice v Institutu zemědělské ekonomiky ve Varšavě seznamuje čtenáře ve zhuštěné formě se základními pojmy sociologie venkova, zejména se zvláštnostmi vesnického života a hlavními směry jeho přeměn. Vychází ze základní téze, že určité rozdíly mezi vesnicí a městem jsou všude ve světě, ale civilizační proces různým tempem a různým způsobem tyto rozdíly postupně stírá. Práce se neomezuje pouze na rozbor polské vesnice, nýbrž snaží se podat co nejplastičtější obraz vývoje vesnice a jejích forem v různých historických obdobích a v různých zemích.

Práce má čtyři základní kapitoly: první je věnována rolnickému hospodářství, druhá rolnickému „povolání“, třetí rozboru rolnické rodiny a čtvrtá rozboru vesnice jako celku.

Jako základní rys rolnického hospodářství uvádí autor identifikaci výrobní jednotky s rodinným domácím hospodářstvím, určeným především potřebami rodiny. Z tohoto spojení vyplývají i určité zvláštnosti chování rolníka, který se neřídí výhradně zásadami ekonomické racionalizace jako zemědělský podnikatel. Z tohoto základního pojetí vyplývá též autorova kategorizace rolnických hospodářství do šesti základních kategorií podle rozsahu práce pro trh a pro domácnost, pro rodinu. Autor zároveň ukazuje historickou podmíněnost a přechodnost soukromého rolnického hospodářství a jeho hlavní perspektivy vidí v horizon-

tální nebo vertikální integraci, umožňující technický pokrok a vzestup životní úrovně rolnictva.

Zajímavé závěry uvádí autor v druhé kapitole, věnované problémům povolání, profesionalizaci práce rolníka a vztahu mládeže k rolnickému povolání. Proces profesionalizace práce v rolnickém hospodářství spočívá v tom, že se funkce organizátora výroby a výrobce postupně odděluje od vlastnictví hospodářství. Profesionalizace tedy souvisí s procesem dělby práce a hlavní impulsy k ní vycházejí z vnějšku, z trhu, z průmyslu. Jako jednu ze závažných příčin odchodu mládeže z vesnice vidí též její postavení v rodině, v závislosti na patriarchálním způsobu života.

Ve třetí kapitole je podána geneze a současná funkce rolnické rodiny. Sleduje se vytváření lidských vztahů mezi manželi na základě spojení rodiny s hospodářstvím, mezi rodiči a dětmi, problémy porodnosti a rozvodovosti na vesnici, postavení dětí v rodině atd. Velkou pozornost autora poutají vývojové tendence současné zemědělské rodiny, která má pod vlivem civilizačních procesů snahu přiblížit se typu městské rodiny, v níž je patriarchální vztah nahrazen postupně rovnoprávným vztahem mezi členy rodiny, v níž klesá význam ekonomické funkce a mění se její náplň kulturní a výchovná. Výrobní funkce rodiny, způsob zabezpečování hmotných potřeb jí však stále ještě vnucují odlišný způsob života, takže soudobá zemědělská rodina je plná rozporů.

Poslední část knížky je věnována rozboru vesnice jako celku a jejím vývojovým tendencím jak v oblasti počtu obyvatelstva, tak v oblasti kulturní a urbanistické úrovně. Ukazují se zejména mezilidské vztahy na vesnici, dané pokrevním příbuzenstvím a trvalým osobním stykem lidí. Velkým problémem vesnice dneška je migrační proces, směřující jednoznačně z vesnice do města, jímž se stále prohlubuje neproporcionálnost ve věkové struktuře vesnice.

Práce je doplněna bohatým seznamem polské i zahraniční literatury. Řada jejích závěrů je platná i pro současnou čs. vesnici, takže představuje cenné poučení i pro naše zemědělské ekonomy.

Ing. J. Matoušková